

DUBROVNIK – MAGYAR JOGAR ALATT?

KÉPESSY IMRE

Az MTA-ELTE Jogtörténeti
Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. KÉPESSY IMRE

Az MTA-ELTE

JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

TUDOMÁNYOS

SEGÉDMUNKATÁRSA

KEPESSY.IMRE@AJK.ELTE.HU

2022. június 13.

2022. május 6-án Magyarországi miniszterelnöke a szokásos péntek reggeli rádióinterjújában fejtette ki véleményét az Európai Bizottság által javasolt, Oroszország ellen irányuló olajembargóval kapcsolatban. Az interjú során elhangzott, tenge-
rekre tett utalás¹ diplomáciai súrlódásokhoz vezetett Magyarország és Horvátország között.¹

A horvát reakció nem véletlen: még a I. László uralkodásától, egészen pontosan 1091-től az első világháború végéig a mindenkori magyar király személye össze is kötötte a két országot, Horvátország mégsem képezte Magyarország részét. A tradicionális magyar közjog tudománya különbséget tett a magyar állam és azon államok és területek között, amelyek valamilyen formában a magyar Szent Korona főhatósága alatt álltak. A szűk értelemben vett Magyarország a

magyar honfoglalás során létrejött Kárpát-medencei területeket ölelte föl. Ehhez képest a kapcsolt részek (ide sorolhatjuk Horvátországot, illetve Dalmáciát) szuverén államhatalommal ugyan nem rendelkeztek, de megőrizték saját jogukat, illetve önálló közigazgatási szervezeteiket is.³

A horvát alkotmánytörténet szemszögéből fontos arra is felhívni a figyelmet, hogy Horvátország és Dalmácia egymáshoz való viszonya sem kevés változáson ment keresztül az elmúlt ezer évben. 1091-ig, II. István király haláláig mindkét terület a horvát királyok hatalma alatt állt. Szent László uralkodása alatt a dalmát területek még nem kerültek a magyar királyok fennhatósága alá. 1102-ben, miután az ún. Pacta Conventában sikerült rendezni Horvátország unióját Magyarországgal,⁴ Könyves Kálmán Tengerfehérvárban Horvátország királyává koronázták, ám Dalmácia tényleges meghódítására 1105-ben került csak sor.⁵ Ezzel együtt fontos felhívni arra a figyelmet, hogy a 11. század végén létezett horvát-dalmát államterület nem egyezik meg a mai Horvátországgal. Dalmácia déli határa ekkoriban a Neretva folyótól kicsivel délebbre, de Ston városától északabbra húzódott. A Pelješac-félsziget, Korčula szigete, és (ahogy Dubrovnikot akkoriban nevezték) Ragusa városa nem került az Árpád-házi uralkodók hatalma alá.

A 12. század közepétől Dalmáciáért királyainknak sok háborút kellett vívniuk, főként a Velencei Köztársasággal. Emellett Bizánc is próbálta e területet megszerezni: 1165-től 1181-ig Comnen Manuel bizánci császár foglalta el, majd Velence terjesztette ki uralmát a dalmát városokra. Az utolsó magyar siker e téren Nagy Lajos érte el, aki az 1358-ban, a Velencei Köztársaság felett aratott győzelmét kö-

vetően megkötött zárai békeszerződésben lemondatta Velencét a dalmát városokról. Ennek köszönhetően a magyar korona jogot formálhatott az 1205 óta Velence fennhatóságához tartozó Ragusa városára is, a hozzá tartozó területekkel egyetemben.

A siker átmeneti volt: a Luxemburgi Zsigmond és Nápolyi László közötti viszály Ragusa és Veglia kivételével egész Dalmáciát Velence kezére jutatta,⁶ de ezzel együtt is érdekes kérdésnek vélem annak megvizsgálását, hogy milyen közjogi kapocs fűzte egymáshoz a magyar Szent Koronát és Dubrovnik városát az 1358-et követő évtizedekben.

Dubrovnik helyzete az 1358. évi zárai békeszerződést követően

Az 1358. február 18-án megkötött békeszerződésben nemcsak általánosságban véve mondott le a dalmát területekről Velence Nagy Lajos javára, hanem természetesen pontosan megnevezték, mely szigetek és városok jutottak a Szent Korona fennhatósága alá. Ezek között Ragusa városa is nevesítve szerepelt, amely mint említettem, ezt megelőzően sosem tartozott a magyar királyok hatalma alá.

Nagy Lajos győzelmével és a Szent Koronához való csatlakozás gondolatával a ragusai polgárok csakhamar megbékéltek. A városnak – amely a kereskedelemnek köszönhetően dinamikusan fejlődött, ámde komoly haderővel nem rendelkezett – a kezdetektől fogva szüksége volt védelmezőre. Magyarország kelletképp távolinak tűnt ahhoz, hogy a magyar királyok uralma alatt kellő autonómiával működjen a város, emellett Nagy Lajosról is úgy gondolták, hogy jobb „ura” lesz Dubrovniknak, mint amilyenek a velencei dózsák voltak.⁷

A város patrícusait tömörítő Nagytanács két hónapon át tanácskozott a Nagy Lajoshoz eljuttatandó kérelem tárgyában, majd 1358. április 11-én kapták meg a követek az utasításait. Ezek alapján a város elismerte I. Lajost törvényes urának, ajándékot és katonai támogatást ajánlottak fel számára, ugyanakkor kérték, hogy a város igazgatása, illetve a bíraskodás tekintetében a legszélesebb autonómiához jussanak, valamint a beszédett adókat is a város a saját céljaira használhassa fel. A királytól azt kérték továbbá, hogy tarthassák meg Mljet és Lastovo szigeteit, emellett a város a területeinek bővítésére törekedett: nemcsak a Kurilo (ma: Petrovo Solo) és Ston városa közötti tengerparti részt kívánták megszerezni, de Korčula, Hvar és Brač szigetét is, amikre Ragusa legitim módon jogot nem formálhatott.⁸

A Visegrádba induló 50 tagú delegációt Ilija Saraka, Ragusa érseke vezette. A Nagy Lajossal zajló tárgyalások a város számára produktívnak bizonyultak. Az uralkodó nyitottan mutatkozott arra, hogy a többi dalmát várostól elkülönülten rendezze Ragusa helyzetét, és nagyobb szabadságot is ígért a város számára. A király 1358. május 26-án bocsátotta ki az első chartáját, másnap

a másodikat. A delegáció vonatkozott a város kormányzatának döntése nélkül elfogadni az ebben foglalt feltételeket; erre végül július 18-án került sor a Nagytanács által.⁹

Az első dokumentum rendezte a város kötelezettségeit. Eszerint Ragusa városa hűséget vállalt Lajos és utódai irányába, emellett évi 500 dukát aranyat kellett fizetniük. A ragusai hajókon Lajos zászlaját és címerét kellett kitűzni, és ha a király (vagy fia, unokaöccse) a városba látogatott a jövőben, megfelelő vendéglátásban kellett részesíteni. Ha a király saját költségén 30 hajóból álló flottát toborzott, vagy a dalmát városok legalább 10 hajót bocsátottak a király rendelkezésére, Ragusának egy hajót kellett adnia. Nagy Lajos cserébe kötelezettséget vállalt a város védelmére a szerb királlyal, a bosnyák bánnal, illetve bárki mással szemben, emellett a Kurilo és Ston közötti "tenger-melléket" is a városnak adományozta. Rendezte továbbá a magyarok és a ragusai polgárok közötti jövőbeni peres ügyek elintézésének módját, illetve megengedte a kereskedést a város számára Szerbiával és Velencével abban az esetben is, ha Magyarország háborúban állna velük.¹⁰

Nagy Lajos követelései közé tartozott, hogy a város örökre esküdjön hűséget neki és utódainak, illetve amennyiben a város védelme érdekében hadat kéne viselnie Szerbia vagy Bosznia ellen, akkor az esetlegesen visszaszerzett területekért a város 500 - 2500 hyperpyront fizessen számára. Kérte továbbá, hogy a dalmát városok lázadása esetére is bocsásson rendelkezésére Dubrovnik városa egy hajót. A legfontosabb követelés pedig arra vonatkozott, hogy a város élére egy, a király által kinevezett személy kerüljön.¹¹

Ez utóbbi pontban azonban végül nem Nagy Lajos akarata érvényesült: a ragusai polgárok megszerezték annak jogát, hogy ők válasszák ki a király hűséges alattvalói közül saját elöljárójukat, a király ezügyben csak a jóváhagyás jogát tartotta fenn magának. 1359. január 3-án I. Lajos ezen jogáról is lemondott, egyedüli feltétele az maradt, hogy sem velencei személyt, sem a király ellenségét nem választhatták meg a város vezetőjévé.¹²

Mindezen változások eredményeként Dubrovnik városa az 1358-at követő évtizedekben a Szent Korona fennhatósága alatt, de végeredményben de facto függetlenül működhetett. A vá-

ros fejlődése dinamikusán folyt, és a területi gyarapodások eredménye volt a későbbiekben Raguzai Köztársaságként ismert államalakulat létrejötte, amely 1433-ban, Konavle megszerzésével érte el legnagyobb kiterjedését. Ez Dubrovnik történelmében ugyanakkor már egy új korszak nyitányát jelentette. Az Oszmán Birodalom képében egy új hatalom árnyéka vetült egyre erőteljesebben a városra, aminek eredményeként az „Adria gyöngye” felett a Szent Korona fennhatósága egyszer s mindenkorra megszűnt.

Hivatkozások:

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=TTwI8nJQy3w> A kérdéses mondat 2:50 környékén hallható. Letöltés ideje: 2022. június 12.

² <https://444.hu/2022/05/10/diplomacia-vihar-kerekedett-orban-tengeres-kijelentesebol> Letöltés ideje: 2022. június 12.

³ Lásd: FERDINÁNDY Gejza: Magyarország közjoga (Alkotmányjog). Budapest, Politzer Zsigmond és fia, 1902. 119. p.

⁴ Fontos felhívni a figyelmet arra, hogy az elmúlt száz évben a dokumentum eredetiségét több horvát történész megkérdőjelezte, de az egyezményben foglaltak valóságtartalmát változatlanul elismerik.

⁵ KÉPES György: IV. Károly magyar királyi címei, történeti áttekintésben. In: Glässer - Mód - Varga - Zima (szerk.): Fogadd a koronát. Szeged, Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 2021. 22. p.

⁶ FERDINÁNDY 148-149. p.

⁷ HARRIS, Robin: Dubrovnik. A History. London, SAQI Books, 2006. 63. p.

⁸ HARRIS 64. p.

⁹ HARRIS 64-65. p.

¹⁰ HARRIS 65. p.

¹¹ HARRIS 65. p.

¹² HARRIS 66. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: Stradun, Dubrovnik történelmi óvárosának főutcája.
2. oldal, felül: Dubrovnik óvárosának kikötője a régi városfalról. Mindkét fénykép a szerző saját felvétele.